

Justis- og beredskapsdepartementet

Oslo, 31. januar 2021

Deres ref. 21/157

HØRINGSUTTALELSE FRA RETTSPOLITISK FORENING – FORSLAG OM ENDRINGER I SMITTEVERNLOVEN (PORTFORBUD)

1. Innledning

Det vises til departementets høringsbrev av 8. januar 2021 vedrørende forslag til endringer i smittevernloven, der det foreslås å innføre hjemmel til å iverksette portforbud av hensyn til smittevern.

Rettspolitisk forening (Rpf) er en uavhengig forening bestående av jurister, studenter i juridiske fag og andre interesserte. Rettspolitisk forening arbeider blant annet for å forsvare rettsstatlige verdier og for å bedre den rettslige situasjonen for sosialt vanskeligstilte grupper. Vi ønsker med dette å uttale oss om de foreslåtte endringene i smittevernloven.

2. Kommentarer til de foreslåtte endringene

2.1. Bemerkninger til portforbud som smittevernstiltak

Rettspolitisk forening er negativ til forslaget om å innføre en hjemmel til portforbud. En tillitsbasert statsforvaltning bør ikke ha adgang til å innføre portforbud for befolkningen.

Rettspolitisk forening er av den oppfatning at departementet ikke på en betryggende måte har gjort rede for i hvilke situasjoner det kan være aktuelt å innføre portforbud. Dette er uheldig, ettersom forskriften som utformer et eventuelt portforbud ikke vil være gjenstand for en offentlig høringsrunde eller automatisk kontroll fra lovgiver. Dette gjør det vanskelig for høringsinstansene å ta stilling til om portforbud vil være et hensiktsmessig virkemiddel i de situasjoner departementet ser for seg at dette kan være aktuelt.

Rettspolitisk forening er uansett av den oppfatning at portforbud er et lite hensiktsmessig tiltak i Norge.

I dagens situasjon er en stor del av smitten i landet såkalt importsmitte. Dette vil ikke begrenses med et portforbud.

Som departementet skriver i høringsnotatet, er det mest effektive tiltaket mot smitte å holde avstand fra personer som er smittet. Regjeringen har allerede hjemmel til å innføre svært inngrepene tiltak for å sikre at befolkningen holder avstand til hverandre. Mange av disse tiltakene kan straffesanksjoneres etter smittevernloven § 8-1.

I høringsnotatet trekkes det frem som en fordel med portforbud at det gir færre potensielle nærkontakter. Til dette bemerkes at en stor del av befolkningen under någjeldende tiltak kun har én til to nærkontakter. Det kan vanskelig ses at dette skal kunne reduseres uten at det er tale om et forbud mot å ha nærkontakter i det hele tatt. Dette kan åpenbart ikke forsvares.

Den eventuelle tilleggseffekten av et portforbud ved siden av de begrensningene på antall nærkontakter som gjelder for store deler av befolkningen på nåværende tidspunkt, er svært begrenset. Departementet har ikke lagt frem materiale som underbygger at smitte utendørs mellom mennesker som overholder gjeldende avstands anbefalinger er et problem. At et portforbud skal ha virkning ved siden av någjeldende reguleringer i Osloregionen anses dermed tvilsomt. Rettspolitisk forening er ikke enig i at en slik minimal effekt kan begrunne et så inngripende tiltak som portforbud er.

Rettspolitisk forening frykter at en hjemmel til å innføre portforbud vil dempe anstrengelsene for å finne andre like effektive smittevernstiltak, som er mindre inngripende i den enkelte borgers liv.

2.2. Kommentarer til utformingen av lovhjemmelen

For det tilfellet at det likevel innføres en hjemmel som gir adgang til å innføre portforbud, har Rettspolitisk forening følgende merknader:

Uttalelsen på høringsnotatets side 49, om terskelen «strengt nødvendig», er svært uklar. Det fremgår at formuleringen «ikke er ment å oppstille en annen terskel eller et annet vurderingstema enn det som følger av smittevernloven § 1-5. Det sentrale er å gjøre det tydelig at denne vurderingen blir særlig streng ved et eventuelt portforbud». Terskelen i smittevernloven § 1-5 er «nødvendig av hensyn til smittevernet», altså en betydelig lavere terskel enn «strengt nødvendig». Rettspolitisk forening legger til grunn at det ved innføring av portforbud må være tale om en høyere terskel enn den som fremgår av ordlyden i smittevernloven § 1-5. Departementet bør klargjøre dette i den videre behandlingen av lovforslaget.

Av departementets redegjørelse for portforbudets varighet, på side 52 i høringsnotatet, fremgår det at portforbudet på 21 dager kan forlenges med «inntil 14 dager». Senere fremgår det imidlertid at det ikke foreslås noen begrensning i antall forlengelser. Ordlyden i den foreslåtte hjemmelen legger også opp til at det ikke foreslås noen begrensning i adgangen til å forlenge portforbudet. Rettspolitisk forening er svært negativ til at det ikke foreslås en endelig tidsbegrensning for portforbudets varighet. En fornyet vurdering ved en forlengelse kan, til tross for strenge vilkår, bli farget av at tiltaket allerede er gjeldende. Rettspolitisk forening mener det burde settes et tak på antall fornyelser, og at det når taket er nådd skal kreves at det forsøkes andre, mindre inngripende tiltak i en periode, før et eventuelt portforbud iverksettes igjen. Dette sikrer at det foretas en grundig vurdering av hva som er nødvendig hele veien.

Rettspolitisk forening ønsker også en sterkere kontroll fra Stortinget. Etter foreningas syn burde det kreves at Stortinget godkjenner en forskrift som innfører portforbud på forhånd. Det kan settes en kort tidsfrist for godkjenningen, på for eksempel 48 timer. Dersom departementet likevel velger den foreslåtte ordningen med at Stortinget eventuelt må oppheve forskriften, mener foreninga at Stortinget bør kunne gjøre dette når som helst i portforbudets varighet, og støtter dermed ikke den foreslåtte fristen på syv dager. For øvrig er foreninga positiv til kravene til begrunnelsen som etter forslaget skal oversendes Stortinget.

Det fremgår av den foreslåtte hjemmelen at portforbudet skal utformes på en måte som hindrer at visse grupper blir uforholdsmessig hardt rammet, for eksempel aleneboende eller utsatte grupper. Det fremgår imidlertid ingen eksempler på hvordan dette kan gjøres i praksis. Når det foreslås så inngripende hjemler i befolkningens grunnleggende rettigheter, er det svært viktig at utformingen er gjennomtenkt. Rettspolitisk forening har vanskelig for å se for seg hvordan et portforbud kan utformes på en måte som ikke er uforholdsmessig tyngende for aleneboende eller personer som bor under krevende boforhold. Lovgiver burde derfor tatt ansvar for å undersøke om dette i det hele tatt er gjennomførbart. Klare forarbeider er av stor betydning ved lovhjemler som gjør inngrep i grunnleggende rettigheter.

Rettspolitisk forening støtter at den foreslåtte hjemmelen bare kan benyttes i forbindelse med covid-19, og at det skal kreves en medisinsk begrunnelse, ikke for eksempel ivaretagelse av ro og orden.

3. Avslutning

Rettspolitisk forening støtter ikke forslaget om å gi hjemmel til å innføre portforbud. Portforbud er vanskelig å forsvare prinsipielt, og det er heller ikke godtgjort at det er et nødvendig og forholdsmessig tiltak.

***

Eventuelle spørsmål kan rettes til styret i Rettspolitisk forening på e-post til styret2@rpf.no.

Med vennlig hilsen
For Rettspolitisk forening

Tonje Lilaas Larsen